

Nr 6.

Af herr **Holmdahl**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen om val till Riksdagen.

Med de val till Andra kammaren, som under sistlidet år förrättats, har lagen om val till Riksdagen den 26 maj 1909 vunnit så vidsträckt tillämpning, att man numera på grundvalen af de erfarenheter, som därvid gjorts, torde kunna bedöma sagda lags förtjänster och brister. Såsom en förtjänst torde man utan tvekan kunna framhålla, att vallagen hvad angår sättet för valprocedurens anordnande lämnar anvisningar, som i klarhet och tydlighet icke lämna något öfrigt att önska. Hvad man däremot saknar är bestämmelser om och i hvad mån underlåtenheten att följa dessa anvisningar skall medföra kassering af de valsedlar, som under sådana förhållanden aflämnats. Denna brist i lagen har också, såsom var att vänta, haft till följd, att oegentligheter, som förekommit vid valförrättningarna blifvit af olika myndigheter olika bedömda. Samma felaktighet, som i några fall föranledt valsedlarnes kasserande, har i ett flertal andra fall ansetts icke böra medföra dylik påföljd. I sin bekanta afhandling rörande valen till Andra kammaren år 1911 har också filosofie licentiaten Olof Palme framhållit, att sagda val snarare bidragit att mera intrassla än klargöra frågan om grunderna för valsedlars godkännande och kasserande.

I allmänhet torde de myndigheter, som haft att pröfva vid valen begångna oegentligheter, hafva visat benägenhet att, där allenast formella felaktigheter ägt rum, med frånseende af dessa, tillgodose den materiella rätten. I sådant fall, där genom valförrättarens slarf valmännens rätt kunde äfventyras, har man till och med ansett sig kunna jämka på lagens tydliga föreskrifter. Såsom exempel härpå kan anföras, att regeringsrätten funnit den omständigheten, att valkuverten och val-

protokollet i strid med vallagens bestämmelser inneslutits i samma konvolut icke böra föranleda till de sålunda inneslutna valsedlarnas kasserande. Än mera belysande är följande af regeringsrätten afgjorda rättsfall.

I ett valdistrikt i södra Sverige hade valnämnden underlåtit att vid det uppehåll, som gudstjänsten förorsakade i valförrättningen, låta försegla valurnan. Ehuru vallagens bestämmelser härutinnan äro fullt klara och ej lämna rum för någon tvekan om deras rätta tydning, fann dock regeringsrätten denna valnämndens uraktlåtenhet sakna betydelse, enär valnämnden intygat, att valurnan under hela uppehållet bevakats af minst två ledamöter af nämnden. Därest regeringsrätten i detta fall omfattat en motsatt mening och de i berörda valdistrikt aflämnade valsedlarna kasserats, skulle ett parti ha beröfvats en plats, som vid röstsammanräkningen tillfallit detsamma. Det kan ej nekas, att det skulle inneburit en upprörande orättvisa, om några hundratal röster på grund af valförrättarens förbiseende skulle kasserats och ett parti beröfvats en plats, som rätteligen bort tillkomma detsamma. Med tanke härpå kan man ej annat än känna sig tillfredsställd öfver den utgång sagda besvär erhöilo. Men på samma gång får man väl också medge, att det ej kan vara lämpligt eller riktigt, att, där rättspraxis, såsom här varit fallet, går på sidan af eller rent af emot lagens bestämmelser, dessa bibehållas i oförändradt skick. Ett lagstadgande, som ej kan tillämpas, bör snarast möjligt ändras; i annat fall riskerar man, att aktningen för gällande lag undergräfvades.

Regeringsrättens utslag i nu anförda fall grundas uppenbarligen därpå, att valsedlarna under uppehållet varit förvarade på lika betryggande sätt som om valurnan förseglats. Denna praktiska syn på saken bör emellertid ej blott framträda hos den dömande myndigheten, utan den bör jämväl komma till uttryck i själfva lagstadgandet. Därest i lagen föreskrefves allenast, att valsedlarna vid uppehåll i valförrättningen skulle förvaras på fullt betryggande sätt och valförrättaren därjämte finge sig ålagdt att i protokollet anteckna, hur förvaringen ägt rum, skulle helt visst lika stor trygghet mot oegentligheter vinnas som genom nuvarande bestämmelser, helst om valförrättarne på grund af nämnda prejudikat bibringas den uppfattningen, att dessa bestämmelser ej behöfva stricte följas.

Såsom ett ytterligare skäl för det ifrågavarande valets upphäfvande åberopades jämväl, att valförrättaren, då uppehåll för gudstjänst ägde rum, förvägrat de valmän, som då voro tillstädes i vallokalen, att aflämna sina valsedlar. Regeringsrätten fann emellertid stadgandet i 53

§ vallagen icke vara tillämpligt för dylikt fall och lämnade följaktligen besvären i denna del utan afseende. Därest denna uppfattning är riktig — och man har ju ej anledning betvifla att så är förhållandet — böra emellertid vallagens bestämmelser härutinnan förtydligas. I vallagens 46 § föreskrifves, att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, *uppehåll* skall göras för den tid gudstjänsten pågår, och i 53 § stadgas, att de valmän, som vid det klockslag, *då uppehåll i valet göres*, äro tillstädes, men då ej hunnit deltaga i valet, äga rätt att aflämna sina valsedlar. Dessa lagstadganden, sammanställda med hvarandra, hafva helt visst af de flesta valförrättare tolkats så, att jämväl vid uppehåll för gudstjänst de i vallokalen tillstädesvarande valmännen ägt rätt aflämna sina valsedlar. Då nu denna tolkning enligt regeringsrättens utslag är oriktig, bör till 53 § göras ett tillägg af innehåll, att stadgandet afser det fall, att uppehåll sker af annan anledning än gudstjänst.

Det nu anförda är afsedt att allenast exemplifiera de mera iögonfallande brister, som vid vallagens tillämpning kommit till synes. Det lider intet tvifvel, att de myndigheter, som haft att på ett eller annat sätt taga befattning med valen, äfven i andra afseenden funnit vallagen vara i behof af ändringar och förtydliganden. Då det är af vikt, att de brister, som vidlåda vallagen enligt dess nuvarande affattning, blifva afhjälpta snarast möjligt och helst innan nya allmänna val till Andra kammaren år 1914 komma att förrättas, får jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville på grundvalen af de erfarenheter, som af hittills förrättade val till Riksdagen vunnits, låta utreda de brister, som visat sig vid tillämpning af lagen om val till Riksdagen den 26 maj 1909, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 19 januari 1912.

O. Holmdahl.